

Hogyan halt meg a nagymamám?

In memoriam

Elmondom, hogy miben áll és milyen az emberi boldogság. Hogy különböznek, avagy azonosak lennének-e fajtái, s hogy fel lehet-e emelkedni egy olyanfajta boldogsághoz, amely mind közül a legfényesebb és a legrangosabb.

Miszkavaihi

Kezdetben még egyáltalán nem voltam zseniális. Úgy tízéves koromig. Sőt, Eta néni már az első vizsgám után átpasszolt egy másik tanárnak, merthogy baj volt a ritmusérzékemmel, javíthatatlanul keményen billentetem, és nem tudtam szinkronba hozni a bal kezem a jobbal. Akkoriban még tényleg utáltam zongorázni. Anyámék akarták az egészet, és hétéves koromban egyenesen erőszakkal írtattak be az előképzőbe, én pedig még akkor is tiltakoztam, amikor egy évvel később már Eta néni foglalkozott velem. Állandóan úgy éreztem, hogy egyszerűen csak kötözködik. Például amikor a karomat igazgatta, meg amikor a levegőben, a billentyűk fölött kellett a pentakordon belüli játékot gyakorolnom, és a hangjegyfüzete-

Es az írás szorosan összetartozik a Pompeji 1991/3-as számában publikált „Hogyan tanultam meg koptul?” című novellával. A novellapár közös címe: Variációk a gyerekkoromra.

met is teleíratva violinkulcsokkal meg mindenféle szünetjelekkel.

Mert Eta néni jó tanár volt. Olyan vérbeli pedagógus, akit direkt lelkesített, ha valamelyik nebulónak sikerült megtanítania egy nehezebb darabot, és ő mindenkit keményen megoldgozott. Még ma is emlékszem, mennyit gyötört az évvégi vizsgám miatt, de

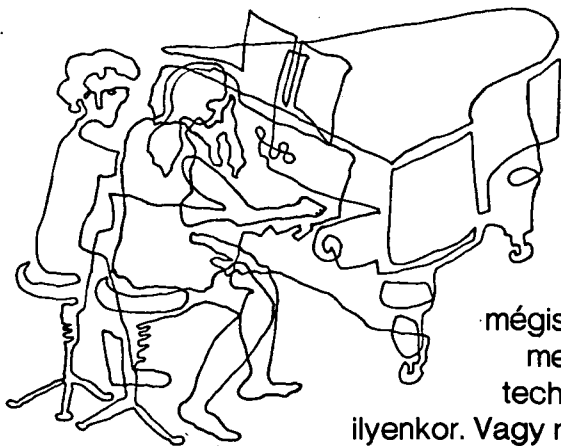
én végül elrontottam mindent, amit csak el lehetett rontani.

Őszintén szólva nem nagyon gyakoroltam. Az általános iskolából nagymama dél körül vitt haza, aztán megebédeltünk a konyhában – egy mélytányér volt a leveshez meg a másodikhoz is –, gyorsan megcsináltam a leckét, egy órácskát játszottam a műanyagkatonákkal, és csak ezután kellett leülnöm a zongorához. De nagymama ilyenkor már nem törődött velem, úgyhogy félórányi klimpírozás után rohanhattam az udvarra a többiekhez. Jó dolog volt ez. Találkozni a hintánál, vagy a „kékház” pincéjében, ahol nyugodtan el lehetett szívni egy-egy cigit, és a káprázatos futballmeccsek alatt tökéletesen megfeledkeztem Eta néniről és a vizsgáról, amin aztán annyira botrányosan szerepeltem.

Az első darabom egy kis Hässler-menüett volt. Csapnivalóan adtam elő. Utána valami Bach következett, majd egy könnyű, pár soros Mozart-keringő, végül meg a „Bohócok”, Kabalevszkijtől. És ez az utolsó darab valóban botrányos volt. Már a felütéssel elrontottam mindent, ami ügyetlenül hangsúlyosra sikerült, holott lágynak és könnyűnek kellett volna lennie, hogy úgy tűnjön, mintha régóta szólna a zene, s bár a harmadik ütemben a tizenhatodoknál összeszaladtak az ujjaim, s így kénytelen voltam az egészet előlről kezdeni, a felütés megint mindent tönkretett. Ráadásul a balkézben a staccatóim nem szóltak rendesen, többször mellécsaptam, amikor akkordozni kellett, és a ritmus is teljesen felborult. Eta néni szabályos dührohamot kapott. Szerintem akkor határozta el,

hogy év végén átad egy kezdőnek – hadd kínlódjon más velem –, és szeptembertől már Judit tanított zongorázni. Judit pedig kedves volt és gyönyörű, tulajdonképpen zenésznek se rossz, s mert a munkáját tiszta szívből utálta, a dolog még tetszett is nekem.

Különösen azokon a napsütéses, koraőszi délutánokon. Ott ültem a zongoránál, olykor rápillantottam a kottára – azt is leginkább a forma kedvéért, hisz csaknem teljesen mindegy volt, hogy a billentyűkkel mit csinálok –, és szinte egész végig őt figyeltem. Ahogy szórakozottan megállt a nyitott ablak előtt,

könnyű, fekete gészszoknyában, amin áttűzött a nap, és néha már egészen nyíltan és szemérmetlenül bámultam a lábait. De a

legjobban talán mégis azt szerettem, ha mellettem ült. Kétféle technikát alkalmaztam ilyenkor. Vagy megpróbáltam úgy helyezkedni, hogy ő érintsen meg

engem – például a lapozásnál –, vagy lassan, nagyon lassan jobbfelé csúsztottam a lábamat, keményen megküzdve minden milliméterért, hogy a végén egy pillanatra összeérjen a combunk, ami persze alkalmanként ha egyszer-kétszer sikerült. Sokat ábrándoztam róla. Elalvás előtt a sötétben meg az iskolában is, de leginkább akkor volt jó rá gondolni, amikor ebéd után otthon gyakoroltam. Néha egész délután. Bal kézzel a billentyűkre könyököltem, a másik kezemmel pedig lepötyögtem a felső szólamot, s közben arra a jelenetre koncentráltam, amikor október közepén előjátszotta nekem azt a négy etűdöt. (A vizsgára kellett közülük választanom.) Előbb Czernytől egyet – fegyelmezetten és pontosan –, aztán Goedikénél az ismétlőjel után a combját egy pillanatra a combomhoz szorította, majd Schitte következett, de akkor már nem

csak egy pillanatra ért össze a combunk, a Lemoine-opuszt pedig egy az egybe végignevette. Azzal a kedves és meleg nevetéssel, ahogy csak a gyerekek meg a nagyon-nagyon szép nők nevetnek. Jó volt tudni, hogy tudja. Mégha először majd belehaltam is a szégyenbe.

Tíz nappal betegedtem meg a vizsga előtt. Nem járhattam iskolába – amit cseppet se bántam –, ám a heti két zongoraóra is elmaradt. De hát tényleg beteg voltam. Három napig egyfolytában nyomtam az ágyat, többnyire aludtam nappal is, és ha már nagyon magas volt a lázam, nagymama vizes törölközőkbe csavart. Csak a negyedik napon lettem jobban. Tévéztem meg játszottam a műanyagkatonákkal, s mert anyám este úgy határozott, hogy a zongoravizsgán mégis részt kellennem, újra gyakorolni kezdtem. Akkor történt.

Olyan furcsa, természetellenes csend szakadt a szobára, mikor leültem a hangszer elé, ömlött rólam a veríték, s már-már azt hittem, megint lázas leszek. Aztán rápillantottam a kottára. Döbbenetes érzés volt. Mert a vonalak között megláttam önmagam, ahogy a szó szoros értelmében, test szerint ott vagyok a szünetjelekben és a staccatók pontjaiban, az előkék meg a legátóívek alatt, és a

kotta hirtelen életre kelt, majd életre kelt a zongora, és a billentyűk olyak voltak, mint a saját ujjaim. Akkor meghallottam a hangokat. A tárgyak és a nővények hangjait, az emberek hangját és a városét, meghallottam a házakat, a kirakatokat meg a sétálóutca padjait, és végül felfedeztem a testemet,

az én tízéves gyerektestemet, amely immár ugyanúgy muzsika volt, mint bármi más.

A vizsgán fantasztikusan szerepeltem. Ráadásul valahogy minden összejött. Engem osztottak be másodiknak, és a terem még tömve volt, amikor kimentem játszani. Leghátul ültek a szülők – köztük anyám meg nagymama –, aztán a diákok következtek, a tanárok, fúvósok, hegedűsők meg a többiek, és legelől a zongoristák. A Czerny-etűddel kezdtem. Fegyelmezetten játszottam és pontosan, de ugyanakkor egyszerűen és nagyon könnyedén, s bár nem néztem körül, Eta nénit nyilván ez az egy darab is rögtön elbűvölte. Akkor látványosan, sőt, nagyon is látványosan felemeltem mindkét kezem, és egy kis hatásszünet után leütöttem egy F-dúr akkordot, ami viszont Juditot lephette meg. Mert Beethoven G-dúr akkorddal indítja a G-dúr szonatinát, de én egy elegáns gesztussal az egész első tételt F-dúrba transzponáltam. És nem értem be ennyivel. Egy ideig ugyan még az eredeti szöveghez tartottam magam, ám a kidolgozásban az első hangot csillogó doppelschlaggal variáltam, aztán a második ütemben ügyes ellenponttal töltöttem ki a basszust, amit a tétel végéig még többször visszahoztam. Látványos volt. A jobb kéz szextugrásait glissandókkal hidalni át, a reprízben hol megkettőzni, hol megnyújtani a nyolcadokat, s közben bonyolult harmóniákat improvizálni a kontrapunkt helyett. Valósággal dübörgött a taps. Hátról. De elől csak a zavart láttam a tanárok arcán, nyugtalanságot, és diadal fűtötte át a testemet egészen. Már nem lehetett megállítani. Mert a harmadik darabom a *Notenbüchlein*-ből lett volna egy kis menüett, és én virtuóz fugákat hoztam a témára vagy húsz percen keresztül.

Ettől kezdve minden úgy ment, mint a karikacsapás. A zeneiskola igazgatója másnap este meglátogatott minket otthon – egy kicsit még zongoráztam is neki –, s bár később átküldtek a kisszobába, azért könnyű volt kitalálni, miről beszélnek. Egy hét múlva anyámék már a konzervatóriumba kísérték el. Ott meghallgatták a vizsgaanyagomat, és tetszettem nekik. Nagyon tetszettem. Aztán – csak úgy, próbaképpen – elémraktak még két darabot, még hozzá két nehéz, igazi „konzis” darabot, és én mindenféle felkészülés nélkül olyan bravúrosan

oldottam meg a feladatot, hogy egyből leesett az álluk. Először Mozart F-dúr szonátáját blattoltam le kapásból, majd Chopin H-dúr Nocturne-je következett, amit viszont egyszeri olvasás után, kotta nélkül játszottam el. Egyszóval csodagyerek lettem. Hivatásos csodagyerek.

És ez egy igen jó foglalkozás. Egyesek szerint ugyan fárasztó meg nehéz, de ilyesmit általában csak azok mondanak, akik annak idején egyáltalán nem voltak csodagyerek, úgy-hogy rendszerint semmit sem értenek az egészhez. Az ember gyakorlatilag azt csinál, amit akar. Nekem például eleinte semmi mást nem volt szabad, mint zongorázni, tehát azt csinálhattam, amit akartam, bár nagymama később elég sokat rágta a fülem, hogy „legalább egy kicsit menjek le a grundra”. De nekem ehhez nem volt semmi kedvem. Éitem, mint hal a vízben. Az általános iskolába nem kellett bejárnom, legfeljebb csak vizsgázni félévben egyszer, s mert a tanárim rendszeresen meghatódtak – tudniillik korábban sosem találkoztak még igazi csodagyerekkel –, tulajdonképpen ez sem volt nagy dolog. A magam ura lettem. Néha már arra gondoltam, ha netán éjfélkor ülnék le a hangszer elé, anyámék akkor is eljátszanák, hogy tudnak aludni, sőt, egy-két éjszakát még a szomszédok is kibekkeltek volna a kedvemért.

Különben biztonsági okokból többnyire szolidan viselkedtem mindenütt. Erőszakos és nagyképű csak akkor voltam – már amennyire erre így utólag vissza tudok emlékezni –, amikor ettől valami konkrét hasznot reméltem, ám ha engem békén hagytak, nem bántottam másokat. A napirendem persze sérthetetlen volt. (Elvégre félig-meddig én magam állítottam össze.) Ehhez olyan konokul ragaszkodtam, hogy nagymama többször komolyan megfenyegetett, egyszer-kétszer még sírva is fakadt, amiért keresztülhúztam a számításait, de én hajthatatlan maradtam, és sosem tettem engedményeket. Reggel nyolckor már a konziban voltam, meghallgattam egy-egy előadást, és a tanárok direkt nekem magyaráztak. Az elmélettel mindig könnyen boldogultam. Ott volt mondjuk az összhangzattan. Ezt a tárgyat a többiek szinte mind utálták, én viszont nagyon szerettem. Amikor egyszer azt tanultuk, hogy „az enharmonikus moduláció gyakori eszköze a kvintszextak-

kord, mivel a bővített szext hangköz enharmonikus a kis szep-timmel”, akkor majdnem mindenki bedobta a törölközőt, holott én szabályosan láttam és tapintani tudtam volna a muzsikát. Néha óra után elzongoráztam az egész előadást, még az összekötő szöveget meg a beszólásokat is, bár ezt valószínűleg senki se vette észre. Mindenesetre tízkor már a „kisteremben” ültem a hangszer előtt, s mert ilyenkor az akadémiai tagozat valamelyik művésztanára gyakorolt velem, fél egynél korábban sosem indultam haza.

A konziban egyébként délután éreztem a legjobban magam. Egyedül az enyém volt a kisterem, benne egy vadonatúj Förster-zongora, és szinte minden megtörtént magától, ahogy beléptem az ajtón. Egyik pillanatról a másikra hangokra hullott szét a testem, mint a betegségem idején. Nehéz volt elhinni, hogy mindezt nem hallják mások is. Mert én úgy hallottam, mint az „igazi” muzsikát, és az igazi muzsikát is úgy birtokoltam, mint a testemet. Nekem nem kellett tanulnom zongorázni. Igen, négyéves csodagyerek-pályafutásom alatt valójában nem tanultam semmi újat, merthogy tulajdonképpen tehetségtelen

voltam és botfűlű, csak épp szerencsém volt, és tudtam valami olyasmit, amit nem tudtak a többiek. Ennyiből állt az egész.

Eleinte persze komoly bajok voltak még az időzítéssel. Egyszer például nagymama elvitt magával a boltba, már a pénztárnál álltunk – szokás szerint fogtam a kezét –, és akkor hirtelen minden hallhatóvá változott. A gúába rakott konzervek, a pénztárgépek, vásárlók a kosaraikkal együtt, minden, amit csak láttam magam körül. Állítólag ijesztő voltam, és nagymama végül taxival vitt haza, ami nála nagyon nagy dolognak számított. Aztán szép lassan belejöttem. Valahogy megtanultam „irányítani”, és egy idő után már csak akkor történt velem ilyesmi, ha zongoráztam. Naponta hét-nyolc órán keresztül. Csodálatos érzés volt. Teljesen elmerültem, feloldódtam a zenében, hagytam, hadd sodorjon, hadd vigyen magával, amerre neki tetszik, és benne voltam minden hangban, Bach fugáiban meg a kánonokban, játszottam Ravelt és Debussyt meg Lisztől a Vándoréveket, és végigvettük a legjobb Beethoven-szonátákat is. Néha tényleg megváltozott a testem. Például az ujjaim. Emlékszem, egyszer vonalzóval mértem le Regernél egy akkordot. Hogy milyen távol vannak egymástól a hangok. Aztán ezt az egészet rárajzoltam egy fehér papírra – minden hangot egy fekete pont jelölt –, majd az ujjaimat megpróbáltam a megfelelő pontokra rakni, ami még csak megközelítőleg sem sikerült. Túl kicsi volt hozzá a kezem. Csakhogy játék közben mindez erőlködés nélkül ment, és hihetetlenül könnyedén.

Természetesen a tanáraink meg voltak győződve róla, hogy egyszer még nagy zongorista lesz belőlem. Talán ezért is felejtettem el őket annyira, bár három évig én magam is hittem nekik. Sorra nyertem a kisebb-nagyobb versenyeket, megbirkóztam minden feladattal, úgyhogy a sikerből ez idő tájt bőven kijutott nekem. Persze ha valami nem ment magától, azt nem erőltettem. Képtelen voltam megjegyezni az életrajzokat, nem tudtam mit kezdeni az olyan kifejezésekkel, mint „barokk stílusjegyek”, meg hogy „a zene érzéki hatásának növekedése”, és az első félév után teljesen leépítettem a történeti tárgyat. Könyvtárba viszont sokat jártam. Hétvégére olykor több szatyor könyvet vittem haza, szakmunkákat kánon- és

fugaszerkesztésről meg elemző formatant, és egész jól kitanultam az ellenpontot is. De legjobban azt a képeskönyvet szerettem. Tele volt ábrákkal és fényképekkel mindenféle régi zongorákról, meg az Erard- és Blüthner-mechanika pontos rajzaival, és én pedál-klaviatúras csembalóról meg köríves billentyűzetről álmodoztam hónapokon át. Még modelleztem is. Nagymama pedig hisztériás rohamot kapott, amikor a fakalalak nyelét fűrészszel szabdaltam darabokra, a cipők sarkából konyhakéssel vágtam ki apró gumicsíkokat, és felhasználtam az összes parafadugót meg befőttesgumit. Teljesen elvesztettem a fejemet, annyira beleszerettem a klavikordba. Jellemző, hogy először a konzi idős és szenilis könyvtárosát próbáltam rávenni, hogy legalább két oktávnyi klavikordot építsen velem. Megmutattam neki a rajzaimat és a parafadugókat meg a többi kacatot, mire ő ajánlott nekem néhány újabb könyvet az olasz operáról. De én nem adtam fel. Egyik délután bementem az általános iskolába, megkerestem a bar-kácsszakkör vezetőjét, és neki is mindent elmagyaráztam. Hangszekrénynek például felajánlottam az asztali biliárdomat, „amit kicsit még át kell alakítani”, volt néhány problémám a tompítással – ehhez filcszalagra meg vékony lécekre lett volna szükség –, viszont lemondtam a „bundfrei” változatról, és beértem volna egy oktávval is. De hiába. Mert ez az ember a realitások embere volt, s noha türelmesen végighallgatott, még egy féloktávnyi klavikordot sem akart építeni.

Egyébként a magam módján én is realista voltam. Az efféle szenvedélyek csak ritkán ragadtak túlon túl messzire, és viszonylag könnyen ki lehetett jönni velem. A tanárainak legalábbis sikerült. Azt mondták, „a stílusérzésem még nem fejlett igazán – de hát miért is lenne az? –, viszont azonnal megérték mindent, és aztán megcsinálom pontosan”. Én meg nem vitakoztam velük. Bach-szakértőből legalább öt foglalkozott velem a négy év alatt. Szépen végighallgattam őket – közben magamban jókat vihorásztam –, aztán valóban megcsináltam, amit akartak. Pedig mindegyik mást akart. Az első évben egy mélabús, kopasz fickó Albert Schweitzerre esküdött, ezért a témát alig emeltem ki a többi szólam közül. Aztán másodikban egy szemüveges és rendkívül csúnya nő arról győzködött,

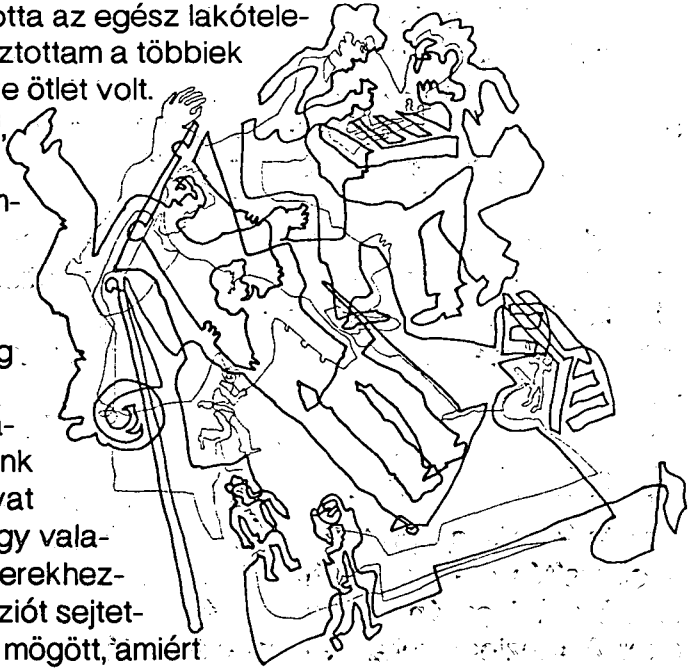
hogy „ez a Schweitzer-dolog úgy, ahogy van, hülyeség, és nem igaz még a kontrapunktikusan szerkesztett darabokra sem”. Neki tehát mindig lassabban játszottam, kicsit olyan egzakt muzsikát.

Más volt viszont a helyzet, ha egyedül gyakoroltam. Mert engem nem ez, vagy az az elmélet érdekelt, vagyis nem egy előadás, hanem az utolsó előadás. Sokat kísérleteztem a háromszólamú invenciókkal. Leginkább a C-dúrral – a „fényes muzsikával”, ahogy magamban elneveztem –, és megpróbáltam valahogy „belülről” játszani. Például felrúgni a ritmust, de csak annyira, hogy ezt még ne lehessen, még éppen ne lehessen hallani. Tehát belül maradtam. És ugyanezt megcsináltam a dinamikával meg a frazeálással is, gondosan ügyelve a háttárokra, úgyhogy a játékom hibátlan volt, még éppen hibátlan, amit a tanáraink sem találhattak volna rossznak. Legfeljebb elmondták, hogy stílustalan, esetleg Albert Schweitzerről prédikáltak, vagy valaki másról, én meg nem vitatkoztam velük. Mert a magam módján tényleg realista voltam.

Pontosan tudtam, hogy mit nyerek, és mit veszítek ezzel az egészszel. Nem sajnáltam a tandíjat megfizetni, de azért néha mégis rossz volt nekem. Mondjuk a barátaim miatt. Mert nagymama olykor-olykor lezavart a grundra. Látszólag persze minden simán ment, még mindig simán, ugyanúgy, mint régen. A kékház pincéjében ilyenkor is elszívtunk egy-egy cigit, és ha a lányok már összegyűltek a hinta körül, lemértük a salakon a két kaput. Nagy meccsek voltak ezek is, és engem egyszer sem cseréltek le, pedig régebben, amikor még jól fociztam, néha azért lecseréltek. Csodagyerekként viszont már egyáltalán nem fociztam jól. Nem engedelmeskedett a testem. Még a kedvenc cselemet sem tudtam megcsinálni. (Hirtelen ellépni balra, aztán jobb lábbal lestoppolni a labdát, és okosan magam elé kanalizni.) Megpróbáltam ötször, de egyszer sem sikerült. És a többiek nem szidtak össze, még csak dühösek se voltak, bár korábban az ilyesmiért alapos szidás járt mindenkinek. És hiába erőlködtem, sőt, hiába erőlködtek ők maguk is, ezen már nem lehetett segíteni. Pedig sok mindennel kísérleteztem, még a műanyagkatonákkal is. Egy alkalommal levitettem az udvarra egy kisebb dobozzal, s noha a gyűjteményem

párját ritkította az egész lakótelepen, szétszítottam a többiek között. Hülye ötlet volt.

Azt hazudni, hogy „én inkább ólomra specializálom magam”, amit valószínűleg el se hittek, hisz ólomkatonát mifelénk nem volt divat gyűjteni, vagy valami csodagyerekhezillő, úri passziót sejtettek a dolog mögött, amiért

is a jótékonysági akció elég kínosra sikerült. Szóval, kicsit gyökértelenül éltem akkoriban. Csak a muzsika volt – ami különben egészen betöltött –, a muzsikán kívül meg nemigen volt semmi sem. Emlékeztem egy tízéves kisiúrra, aki valaha voltam. Emlékeztem történetekre, ám az arcokra egyre kevésbé. A részletek összemosódtak. Másfél év után egyszer még az is megesett, hogy az általános iskolából egy osztálytársamat nem ismertem meg a buszon, annyira idegen volt már nekem. Ahogy idegen voltam én is lenni a grundon, ahol még nagy dolognak számított, ha valaki be tudott szerezni egy térdeplő idegenlégióst, én meg elosztogattam egy egész doboz műanyagkatonát.

Mindennek azonban bőven volt haszna is. Például az, hogy nagyon lehetett engem szeretni. Talán nem olyan természetesen – vagy, ha úgy tetszik, nem olyan őszintén –, mint korábban, viszont sokkal jobban. A lányokkal a hinta körül könnyű volt elbánni. Kicsit olyan visszafogottra, tartózkodóra vettem a figurát, de közben a gesztusaimban benne volt, hogy én nemcsak zseni, hanem nagyon vagány is vagyok. És a dolog tökéletesen működött. Apám előtt zárkóztam és

okos, az általános iskolában félénk és határozatlan kisfiú, aki rendkívüli tehetségének talán tudatában sincs egészen, a konziban pedig a kedvesen tudálékos kis felnőttet játszottam el. Szóval hazugságok jól szervezett, kiterjedt rendszerét építettem fel alig egy év alatt, s mert valójában büszke voltam és nagyon ravasz, sokat megtudtam másokról és önmagamról is. A rendszer pedig egyre mélyebbé, differenciáltabbá változott, olykor-olykor már számomra is követhetetlenül. Egyszerűen képtelenség volt megjegyezni minden arcomat, és néha súlyosabb hibákat is követtem el. A konzi portásával például mindig nagyon kedvesen viselkedtem, mintha a nagyok között kicsit bizonytalan lenne a helyzetem, és ő „apámmá lett apám helyett”, aki a tízóraiából olykor még meg is kínált, és „titokban és csak nekem” adott egy külön kulcsot a kisteremhez is. Az általános iskola portásával ellenben ritkán találkoztam. Vele elutasító voltam és határozott, jelezvén, hogy az általános iskolát már jócskán kinőttem. Aztán egyszer összekevertem őket. A konziban voltam elutasító és határozott, ami kis híján a kulcsomba került. Akkor nagyon megijedtem. Napokig azon törtem a fejem, hogy tudnám a dolgot helyrehozni, pedig a dolgot már egyáltalán nem lehetett helyrehozni. Hiába igyekeztem kedves lenni, már-már tenyérbemászóan kedves, olyan igazi kisfiú, semmit sem ért az egész. Sőt, minél jobban erőlködtem, annál inkább éreznem kellett a vereséget, a kudarcot, amiért egyedül magamat okolhattam. Aztán egyik este magasztos gondolataim támadtak. Őszinteségről és igazságról, furdalt a lelkiismeret, és a konyhában egy kicsit még meg is hatódtam. Tizenegy éves voltam akkor.

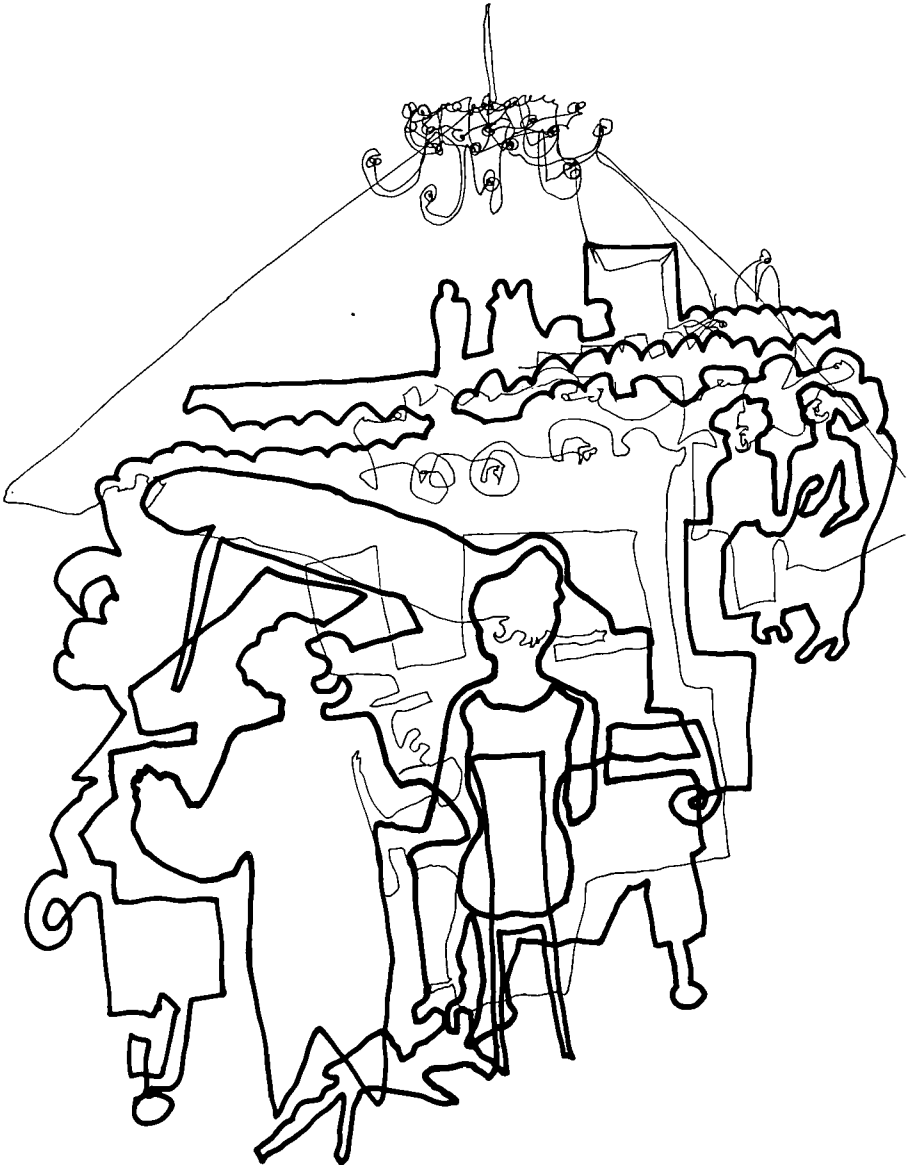
Persze egy-két héttel később már minden ugyanúgy ment, mint korábban. Napi hét-nyolc óra gyakorlás – vagy néha több –, és általában hétvégén is belógtam a konziba. A kisteremhez volt kulcsom, s mivel pénteken nyitva hagytam az egyik földszinti ablakot, többnyire könnyen sikerült bejutnom. Csak kimászni volt nehéz. Később viszont beszereztem egy vékony és elég erős dróthuzalt, amit biztos, ami biztos alapon még hétközben is magammal vittem mindenhová, úgyhogy az ablakot szinte tökéletesen be tudtam húzni magam mögött. És nagyon szerettem hétvégén a konziban. Végigjártam a kihalt

folyosókat, melyeket ilyenkor kicsit másképp világított meg a délutáni nap, birtokba vettem a tévedésből nyitva felejtett termeket, és uralkodtam az egész hatalmas épületen. Igazi uralkodóként. Igen, bementem a kisterembe is. És a zongora, az én zongorám, szebben, teltebben szólt, mint máskor szokott, és én szünet nélkül muzsikáltam órákon keresztül. Csodálatos koncerteket adtam. Egyedül magamnak, az igazi önmagamnak, és akkor magasztos gondolataim támadtak őszinteségről meg igazságról, és boldog voltam és erős kimondhatatlanul. Leginkább a fényes muzsikával szerettem kezdeni. Mindig belül maradtam, még éppen belül. Aztán Debussy következett, meg egy nagyon rövid, egyszerű kis Ravel-darab, és alig tíz perc alatt teljesen eltüntettem a határokat. A testem határait. De messzebb is eljutottam. Mert Chopin g-moll balladája után a Waldstein-szonáta harmadik tételét játszottam el – a finálét igazán prestissimo possibile –, majd egy Mozart szonatinát, és aztán csak a repülés volt, test és idő nélkül Bach fugáiban.

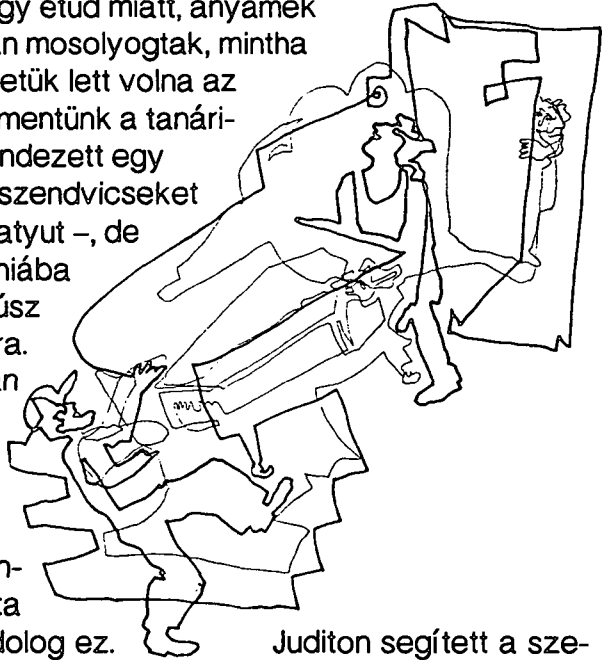
Hazafelé már olyan voltam, mint bármikor máskor. Nagymamának elmeséltem egy soha le nem játszott futballmeccs részletes történetét – hivatalosan ugyanis futballoztam egész idő alatt –, utána jött a vacsora meg a fürdés, és én derűsen nézhettem a nyilvánvalóan sikeres következő nap elé. Egyébként a sikert sohasem szoktam meg. Pontosabban telhetetlen voltam, és – ha kellett – habozás nélkül nyúltam a leggaljasabb eszközökhöz is. Anyámék egyszer meghívták a keresztapámat, aki a nyálás slágereket szerette. Én meg nem szerettem a keresztapámat. De azért mindent beleadtam, amikor neki zongoráztam. Hogy zseniálisan játszom, ebben az esetben semmit sem jelentett – egyébként valóban zseniálisan játszottam –, így hát kénytelen voltam patetikus arckifejezést ölteni, előre-hátra billegni a székemen, méghozzá módfelett jelentőségteljesen, és a vállaim jeleztek, amikor meg kellett hatódnia. És a keresztapám végül meghatódott. Aztán az is jó volt, ha a konzervatóriumban esett le a diákok álla, különösen, ha a lányoké, és ha a tanáraimat is sikerült elképesztenem. De a legnagyobb dolognak mégis az számított, amikor visszahívtak a zeneiskolába. Úgy másfél év után. Mert ez alatt

az idő alatt Juditot csak egyszer láttam. Nem sokkal csodagyerekké válásom után látogatott meg minket otthon. Anyámék majd kibújtak a bőrükből örömben, annyira hálásak voltak neki, ő pedig szépen, illedelmesen megvacsorázott velünk, és miután mindenki elpuffogatott néhány alkalomhoz illő közhelyet, másfél évre eltűnt a szemem elől. Anyámék nem értették. Szerintük „logikus lett volna, ha egy kicsit törődik velem, elvégre mégiscsak az ő keze alatt lett belőlem ilyen zseni”, szerintem meg tudta, hogy ehhez neki nincsen sok köze. Mindenesetre többet felénk se nézett. Én persze szomorú voltam, néha kifejezetten dühös, de azért túlzás lenne azt állítani, hogy nagyon elkeseredtem. Először is számoltam a realitásokkal. Aztán ott volt nekem a muzsika, meg az én új és csodálatos életem, úgyhogy bőven volt mit csinálnom. Természetesen sokat gondoltam rá. Ám ha akkor, másfél év után, nem hívnak meg koncertezni a zeneiskolába, előbb-utóbb őt is elfelejtem. De meghívtak, és én nem felejtém el soha.

Előbb két hegedű-szakos tanár lépett fel, elég nehéz darabokkal, meglehetősen nagyszámú közönség előtt. Leghátul ültek a szülők, aztán a diákok következtek, a tanárok, fúvósok, hegedűsök meg a többiek, és legelől a zongoristák. Most már köztük anyám és nagymama. Egy páros még előadta a Kreutzer-sonáta első tételét. Jók voltak, egészen kiválóak, de nemigen figyelt rájuk senki sem. Engem vártak. És anyámék megkérték Juditot, hogy lapozzon nekem. Judit pedig a fekete gézszoknyát viselte, ő volt a legszebb az összes nő között, és én újra mellette ülhettem a zongoránál. Már nem tudtam ellenállni. Mert a Búcsú-sonáta előtt – anyámék egy pillanatra megdermedtek a rémülettől –, szóval a Búcsú-sonáta előtt eljátszottam négy etűdöt. Előbb Czernytől egyet – fegyelmезetten és pontosan –, aztán Goedikénél az ismétlőjel után a combomat egy pillanatra a combjához szorítottam, majd Schitte következett, de akkor már nem csak egy pillanatra ért össze a combunk, és a Lemoine-opuszt Judit most nem nevette végig. Komoly maradt és rám figyelt, valóban rám, én pedig megbocsájtottam neki mindent, igen, mindent, és aztán csak a repülés volt, test és idő nélkül a sonáta hangjaiban. Természetesen nagy sikert arattam. A zeneiskola tanárai egyenesen

meghatódtak a négy etűd miatt, anyámék meg sokatmondóan mosolyogtak, mintha legalábbis az ő ötletük lett volna az egész. Később felmentünk a tanáriba. Az igazgató rendezett egy kis állófogadást – szendvicset ettünk meg túrósbatyut –, de Juditot akkor már hiába kerestem. Közel húsz évig nem láttam újra. Állítólag hamarosan otthagyta a zeneiskolát, majd a fővárosba költözött, és nyitott egy méterárüzletet. Különbiben nem volt ott Eta néni sem. Furcsa dolog ez.

Juditon segített a szerencse, hisz egy darabig még megélhetett belőlem, sőt, többnyire kiemelt jutalmat kapott, Eta néni meg nem segített. Pedig az iskolában ő volt a legjobb tanár, akit direkt lelkesített, ha valamelyik nebulónak sikerült megtanítania egy nehezebb darabot, és a hülyék mégis nyugdíjba küldték. Miattam. Nyilván megköszöntek neki mindent, még hozzá őszintén és nagyon kedvesen, nyilván elmondták, hogy sokat és jól dolgozott, meg hogy végre pihennie kell, de az egészben az a legszörnyűségesebb, hogy valószínűleg ő is elhitte ezt. Az újságban feladott egy hirdetést, aztán leköltözött vidékre a nővéréhez. Im már örökre. A hirdetésre pedig nagymama jelentkezett, és nem egyszerűen olcsón, hanem kifejezetten bagóért megvett egy Bechstein-zongorát. Ez is furcsa dolog. Öten cipelték fel hozzánk a hangszert a másodikra, és olyannak tűnt nekem ez az egész, mint egy temetés. Mintha Eta néni valahogy „fölfelé” temetnék. Szóval, Eta néni volt a legelső.

A Pós Pista meg a második. A nyári szünetben lett a barátom, még a harmadik konzervatóriumi év előtt. Kicsit hollywoodi ízü történet. Éppen hazafelé mentem a konziból, ahová bejártam még nyáron is. Délelőtt az akadémiai tagozat mű-

vésztanáraival gyakoroltam, és mindig a kapun mentem be, délután meg az ablakon. Aztán, ahogy hazafelé a kékházat nagy ívben elkerültem, a gabonakutató melletti épület egyik nyitott ablakán keresztül meghallottam a Pós Pistát zongorázni. És kis híján földbe gyökeredzett a lábam. Egy háromszólamú invenciót játszott. A C-dúrt, vagyis a fényes muzsikát. Rosszul játszott. A konzervatórium, vagy a zeneiskola tanárai egyértelműen hibásnak találták volna a játékát már az első taktusok után. A negyedik ütemben például a basszus második hangján kezdődik a dallam, úgyhogy az első hangot tilos kötni a másodikhoz, de ő hozzákötötte. Pontosabban úgy tűnt, mintha hozzákötötte volna. Igen, a Pós Pista nem egyszerűen hibásan játszott, hanem még éppen hibásan. Tehát kívül maradt, még éppen kívül. És a fényes muzsikát Debussy követte, meg egy nagyon rövid, egyszerű kis Ravel-darab, innen pedig már ismertem a műsort. Mert Chopin g-moll balladája után a Waldstein-sonáta harmadik tételét játszotta el – a finálét igazán prestissimo possibile –, majd egy Mozart szonatinát, és aztán Bach-fugákat hozott hosszú perceként keresztül.

Három nap múlva a Pós Pista már a barátom volt. Az „egyetlen” és a „legjobbik” barátom. Sokat gondolkodtam ezen. Hogy mekkora valószínűséggel lehet egy nem is túl nagy lakótelepen két ilyen magunkfajta zsenit találni. Mindketten elmúltunk már tizenkét évesek, és alig négyszáz méternyire laktunk egymástól. Ők nagy lakásban, mi kicsiben. Én hivatásos csodagyerekként konzervatóriumba jártam, őt viszont nem írárták be még a zeneiskolába sem. Azért persze nem teljesen magától tanult. Egy kövér és meglehetősen szenilis öregembertől, aki valójában nem is volt zenetanár, hanem inkább rokoni alapon foglalkozott vele. Talán a nagybátyja lehetett, vagy valami ilyesmi. Aztán három év után a Pós Pista megunt a nagybácsiját. Attól kezdve mindig önállóan gyakorolt, s mivel a szülei utálták a „klimpírozást”, csak akkor ült le a zongorához, ha egyedül volt a lakásban. És sokat volt egyedül. Mellesleg abba az általános iskolába járt, amelyikbe én jártam valamikor. Ő még emlékezett rám, én viszont nem emlékeztem órá, bár korábban állítólag néha még köszöntünk is egymás-

nak. Az mindenesetre tény, hogy a barátságunkkal négy éves csodagyerek-pályafutásom új szakasza vette kezdetét.

Tulajdonképpen rengeteg dologban különböztünk. Ő például egyáltalán nem váltogatta az arcait, hanem mindig ugyanolyan volt, vagyis nagyon határozott, már-már ellentmondást nem tűrő módon határozott. Egy alkalommal elkísértem a boltba. Ő útközben szokás szerint a bőrlabdát pattogtatta a betonon, én pedig az e-moll invenció második propozta- és ripozta-fázisáról értekeztem. Aztán vettünk két szelet csokit. Akkor minden előzetes magyarázat nélkül odament az egyik eladóhoz, és rezzenéstelen arccal, a lehető leghatározottabb hangon megkérdezte, hogy „lehet-e kapni medvetejét”. Az eladó meg nem értette. Erre ő akkurátusan elmagyarázta, hogy „a medvetej az a medvének a teje, elsősorban olyan sportolók fogyasztják, akik olimpiára, vagy valami komolyabb versenyre készülnek” – itt jelentősegteljesen a hóna alatt szorongatott labdára bökött –, meg hogy „a jobb boltokban két decis kiszérelésben árusítják”. Igen, ha a Pós Pista csinált valamit, akkor azt tényleg csinálta, ebben utolérhetetlenül őszinte volt. Egyszer láttam kártyázni az udvaron. Makaóztak, és ő ugyanúgy csalt, mint a többiek.

Pedig nagyon különbözött tőlük is. Nem sokkal a megismerkedésünk után előadott egy fantasztikus elméletet, miszerint az embereket alapvetően két csoportra lehet osztani. Az első csoportba azok tartoztak, akik könnyed és játékos muzsikának tartják Mozart A-dúr klarinétversenyét. A Pós Pista szármalmát és mélységes megvetést érzett irántuk. Használni persze használta őket – tehát szóba állt velük –, sőt, megadta nekik azt a legnagyobb esélyt, hogy az igazságot egyszer ők is felfedezhetik, de olyan undorral és dühvel tudott beszélni róluk, hogy néha engem is meglepett. Mert az első csoportba a gonoszok tartoztak, a másodikba meg a jók. Szemléltetés címén vadonatúj lemezzátszójukra többször felrakta a darabot, és egy rágott végű ceruzával koppintgatott, amikor nagyon kellett figyelni. Amikor a muzsika – ha csak egy pillanatra is – valahogy „misztikussá” változott. A Pós Pista szerint ugyanis az igazság „de facto” misztikus jellegű.

Különben ő általában ilyen nyakatekerten beszélt. Egyrészt gyakran tett mély értelmű, patetikus kijelentéseket – ezek engem mindig nagyon mulattattak –, másrészt meg csaknem kórosan imádta az idegen szavakat. Néha még szótárból is tanult, és tekintettel arra, hogy jóval alacsonyabb volt nálam, olyan babaarcú kisfiú, aki tizenkét évesnek sem nézett ki egyáltalán, olykor sor került elég komikus jelenetekre is. Egy-szer kimentünk a szökőkúthoz. Akkor nagyon kitett magáért, úgyhogy egy idő után már mindenki bennünket figyelt. Ő meg az akkordjátékról szónokolt. A dúr-háromhangzat például a „trias harmonica perfecta” megjelölést kapta, szemben a „trias harmonica imperfectának” nevezett mollal, de az előadás mégis akkor lett igazán érdekes, amikor a dolog „lényegi aspektusait” elemezte. (Komolyságom ekkor ingott meg először.) Ugyanis csakhamar kiderült, hogy a háromhangzato- kat illetően a tonika az emberi testtel, a domináns pedig a tudattal „ekvivalens”, meg hogy a szubdomináns csak speciális esetekben lesz a lélek megfelelője. Ezt annyira fontosnak tartotta, hogy a nagyobb nyomaték kedvéért egy pillanatra a bőrlabdát is az ölébe vette – amit egyébként addig folyamatosan pattogtatott –, majd egyre bővülő hallgatósága legnagyobb megrökönyödésére a „szexualitásról” mondott véleményt. Hogy az embereknek kétféle értelemben lehet nemük. A többségnek persze csak „test szerint”. Ezek a gonoszok, szemben velük viszont vannak a jók, akik a nemüket „lélek szerint” is viselik. Egyszerűen lenyűgöző volt, úgyhogy a konklúziót – miszerint valamennyien potenciális akkordok vagyunk – már szabályosan végigröhögtem.

A Pós Pistával nem lehetett vitatkozni. Mert vagy semmiféle ellenállást sem tanúsított, és azonnal beadta a derekát, vagy megsértődött, és olyan hisztériás rohamot kapott, hogy aztán napokig nem győzött mentegetőzni. Szeptemberben feljött hozzánk ebédre. (A szülei megint elutaztak valahová, és nagymama is beleegyezett, hogy meghívjam az új barátomat.) Én meg ártatlan képpel – amúgy levesevés közben – elővettem legfrissebb ötletemet, miszerint az emberek osztályozására Mozart A-dúr klarinétversenyénél sokkal alkalmasab- bak Beethoven vonósnégyesei. Ő azonban nem értett egyet

velem. Egy arisztokratikus mozdulattal a kezét a papírszalvétába törölte – mit sem sejtve arról, hogy lapostányérok is csak kizárólag miatta vannak az asztalon –, majd kijelentette, hogy a kvartettekét megírásuk sorrendjében bárki képes felsorolni – mondjuk mert korábban utánanézett –, úgyhogy ez a szűrő nem működhet tökéletesen. Én viszont tovább vitatkoztam, ő egyre ingerültebbé változott, s végül eljött az a pillanat, amikor kanalát lecsapva köszönés nélkül elrohant. Nagymama életében először és utoljára látta őt. Nem hiszem, hogy különösebben megszerette volna. Az mindenesetre tény, hogy attól kezdve nem örvendett túl nagy népszerűségnek a szüleim előtt. Nem tiltottak el tőle, az igaz, de anyám egyértelműen értésemre adta, hogy kereshetnék egy alkalmasabb barátot magamnak.

És szeptembertől kicsit ritkábban is találkoztunk. Én délután háromig, esetleg négyig a konziban voltam, ő pedig az általános iskolában töltötte a délelőttiét, aztán meg otthon gyakorolt. Vagyis hétköznap csak két-három órát lehettünk együtt. Ilyenkor vagy náluk próbálgattuk a zongorát – ha a szülei nem voltak otthon –, vagy lementünk focizni a grundra. Nagyon szerettem vele futballozni. Valahogy rám ragadt a lelkesedése, és tíz perc után már könnyedén léptem el a hátvéd mellett bal oldalon, közben jobb lábbal lestopoltam a labdát, aztán okosan magam elé kanalaztam. Ő különben egyáltalán nem játszott jól, többnyire hamar le is cserélték, de engem akkor már ez sem zavart. Valósággal ontottam a gólokat, és a lányoknak a hinta körül újfent be kellett látniuk, hogy zseniális vagyok.

Persze a legeslegjobbnek mégis az számított, ha náluk maradtunk. Végignézhettem, ahogy gyakorol, vagy éppen ő hallgatott meg engem, és aztán egészen különös dolgokról beszélt. Például a zongora anatómiájáról. Csakhogy a Póspista itt egyáltalán nem arra gondolt, ami látszik. Tehát kapásból elutasította a gügye rajzfilmek felettébb gyenge megoldásait, miszerint a zongora lábai tényleg lábak lennének, a billentyűzet meg valamiféle fogsor. A zongora igazi teste ugyanis hangokból áll. Pontosabban öt hangból. A Póspista szerint ezek az „e”, a „fisz”, a „gisz”, az „aisz” meg a „hisz”. Mert ha valaki

egy időben szólaltatja meg mindegyiket – természetesen azonnal illusztrálta is a dolgot –, akkor a legrövidebb ujjak, tudniillik az első meg az ötödik, fehér billentyűkre esnek, „melyek – ugyebár – lejjebb helyezkednek el a klaviatúrán”, a hosszabb ujjak viszont feketékre, vagyis a zongorán ez a legkönnyebb fogás. Márpedig „mindig a testet a legkönnyebb megérinteni”. Mindezt olyan magabiztosan adta elő, hogy nagyon kockázatos lett volna vitatkozni vele. Ráadásul kíváncsi is voltam, és ő szabályos értekezést tartott a hangnemekről. Hogy a jobb kéznek a H-dúr skála a legkényelmesebb, a balnak meg a Desz-dúr, és hogy mindkét kezünk számára a C-dúr a legnehezebb. Azt mondta, „ez a zongora lelke”, és nekem akkor már egyáltalán nem volt kedvem nevetni. Mert szemléltetés címén eljátszotta a fényes muzsikát.

Egyszóval nagyon szerettem ezeket a délutánokat. Amikor októberben egy hetet Bécsben kellett töltenem – egy nemzetközi versenyt nyertem meg éppen –, olyan feszült lettem már a második napon, hogy a kísérőm azt hitte, izgulok. Pedig csak a barátom hiányzott.

Viszont jó volt hazatérni. Este nyolckor nagymama várt a vonat előtt, aztán a szokásos koreográfia szerint anyámék eljátszották, hogy borzasztóan örülnek, én meg éjjel

felé elszöktem hazulról. Kavicsokkal megdobáltam a Póspista ablakát, és tíz perc múlva együtt rohantunk a konzi felé. Ő hozott két zseblámpát meg a hóna alatt a bőrlasztiját, én pedig néhány kottát és az ünnepi vacsora maradékait. Először bementünk a kisterembe, és megettünk néhány szendvicset. Aztán a másodikon, a zseblámpák fényénél passzolgattunk egy kicsit, de miután kis híján kitörtünk egy ablakot, ezt is abbahagytuk. És a Póspista akkor feltörte a hangversenyterem ajtaját. Nekem meg majd leesett az állam. Mert a csavarhúzó

olyan gyakorlott mozdulatokkal forgatta a zárban, mintha legalábbis hivatásos betörő lenne – három percnél nem tartott tovább az egész –, és én kénytelen voltam elismerni, hogy a barátom igazán fantasztikus. Erre a Pós Pista kijelentette, hogy „ő pont olyan, mint amilyen lenni szeretne”, és a maga részéről ezzel le is zárta a dolgot. De akkor már benn voltunk a teremben, a pódiumon pedig ott állt mindkét zongora. Hatalmas orgiát rendeztünk. Először – az én kedvemért – eljátszottuk a fényes muzsikát. Egyszerre. Ő kívülről, még éppen kívülről, én pedig belülről, még éppen belülről. És ilyen autentikus Bach-muzsikát nemigen játszottak még a konziban, ebben biztos vagyok. Aztán a függöny mögé dugott lemezjátszóra feltettem egy Wagner-operát – ha jól emlékszem a Lohengrinből egy válogatást –, a fülhallgatót meg a Pós Pista fülére húztam, és ő hibátlanul hozta az Appassionata középső tételét. Utána két a-moll versenymű következett. A Grieg-darab adagio-tételénél még ő vitte a zongoraszólamot, én meg – amúgy emlékezetből – a zenekart imitáltam, majd Schumannnál cseréltünk. Én voltam a szólista, ő meg a zenekar. (Amúgy emlékezetből.) Aztán elővettük a Wohlfemperiertes második kötetét.

Különben ez az éjszaka már-már mesébe illő módon folytatódott. Reggel ugyanis a portás felfedezte a betörést. Igaz, a rendőrség nem nagyon tudott mit kezdeni a bőrlabda nyomaival a falon, azt viszont sikerült megállapítaniuk, hogy a zárfeltörés profi munka volt. A portástól még megtudtam azt is, hogy a betörők vandál módon összetörtek egy állóvázát – a Pós Pista ment neki a sötétben –, meg hogy valószínűleg meghallgattak egy Wagner operát. Egyébként egyetlen ezüsfuvolának sem veszett nyoma. A Pós Pistával betegre röhögtük magunkat délután, és még aznap este eldöntöttük, hogy egyszer nappal is bejön velem a konziba. Nem akartam én csoda gyereket csinálni belőle. Ilyen értelemben sohasem szóltunk bele egymás dolgaiba, tehát én sem tettem gunyoros megjegyzéseket, amiért olyan komolyan veszi magát, és ő sem piszkált a pojacáskodás meg a hazugságaim miatt. Egyszerűen csak szerettem volna egyszer vele meghallgatni egy előadást, egy kicsit a büfé előtt üldögelni a lépcsőn meg ilyenek, ráadásul

biztos voltam benne, hogy ő is élvezni fogja a dolgot. Így hát kedden délután elkísértem az orvoshoz, ő annak rendje és módja szerint elpanaszolta, hogy fáj a tüdeje, és nagyon rosszul érzi magát, amiért is azon a héten nem kellett többet iskolába mennie. És másnap meghallgattunk egy előadást. Egy pattanásos képű, szemüveges fickó Debussy Danseuses de Delphes című prelűdjét elemezte. „Stíluskritikai szempontból.” Olyan tipikus zenésznek látszott, vagyis infantilisnek némileg, aki azért nagyon ért a szakmájához, igazán magas fokon, úgyhogy a konzis lányok közül elég sokan róla ábrándoztak éjszaka. Mindazonáltal a Pós Pista már az első perctől fogva utálta. Mert utált mindenkit, aki rajta kívül értett a zenéhez. (Leszámítva persze engem.) Körülbelül tíz percig tudta türtőztetni magát, majd váratlanul átrendezte a vonásait, és egyik pillanatról a másikra hasonlítani kezdett két élőlényre is. A pattanásos képűre meg a majomra. Széles mozdulattal megvakarta a fejét – ezt már végképp nem lehetett félreérteni –, valahogy úgy, ahogy az előadó igazgatta a szemüveget az orrán, s noha „a tizennyolcadik-huszedik ütemben a téma befejező motívumát valóban ereszkedő alaphármas-mixtura kíséri”, később sem tanúsított kíméletet. Volt krokodil, kakas és strucc, fél óra alatt egy egész állatkertet játszott el nekem, méghozzá olyan nagyszerűen, hogy az előadás – legalábbis stíluskritikai szempontból – igencsak szórakoztatóra sikerült.

Tulajdonképpen sokat köszönhetett nekem. Egyrészt egyedül minden nehezebb, másrészt meg nagyon látványosan voltunk egymás barátai. Ha belefért az időmbe, néha megkerestem még az általános iskolában is – a tízóras szünet alatt –, esetleg elé mentem tanítás után, és tavaszra már mindenki megszokta, hogy mi ketten összetartozunk. Még a tanárok is kicsit másképp viselkedtek vele – például nála érdeklődtek utánam –, s bár ahhoz nem tartották elég okosnak, hogy valami elit gimnáziumban tanuljon tovább, a jegyei ugyanis nem javultak sokat, a szüleinek váltig bizonygatták, hogy egy közepes gimnáziumban azért boldogulni fog. Szóval, megnőtt a presztízse. Amikor lementünk a grundra, a lányok szemében az én kiváltságos barátomnak számított, aki re egészerűen oda kellett figyelni. Mellesleg szebb is volt, mint

én. Nekem akkoriban jöttek ki az első pattanások a halántékom körül meg a homlokomon, hirtelen megnyúlt mindenem, ő viszont továbbra

is egy babaarcú kisfiú maradt, ami a lányoknak valahogy imponált. És ő nagyon jól tudta ezt. Egyszer még azt is kijelentette, hogy „már csak esztétikai okokból sem fog soha ragyákat viselni a homlokán”, s noha ezt nyilván nem gondolta

komolyan, azért betartotta az ígéretét. Különben a „nőügyeinket” mindig a kékház pincéjében intéztük el. Ott játszottuk ugyanis a humócskát. Teljes csöndben néha órákon át áldogáltunk a falhoz simulva, egyre gyűlt bennünk a feszültség, és a bátrabbak végül tényleg benyúltak a lányok szoknyája alá. Én nem tartoztam a bátrak közé, a Pós Pista viszont közéjük tartozott. Még irigyeltem is. Jellemző, hogy neki volt először igazi randevúja, amivel még a legvagányabbak sem dicsekedhettek a grundon. De az is jellemző, hogy mekkora feneket kerített a dolognak. Először is ünneplőbe öltözött – amit közülünk természetesen nem tett volna meg senki sem –, aztán lopott pénzt a szüleitől, és vásárolt egy hatalmas csokor rózsát. Én meg kinevettem. Hisz az a csokor díszére vált volna egy őszülő gavallérnak is, nemhogy neki, és őszintén szólva elég komikusan nézett ki így felvirágozva. Csakhogy ő ünnepelni akart, meg ajándékot adni annak a lánynak, méghozzá nem is akármilyen ajándékot. Némielg ingerülten még azt is a fejemhez vágta, hogy „az ajándékozásban egyáltalán nem az ajándékozás a fontos, hanem az ajándék maga”, és én nem vitatkoztam vele.

Egyébként ő nem szerette a feltűnősködést. (Szemben velem.) Ha például a Debussy-előadás után egy pár percre hajlandó leülni a zongorához, ha csak egy kicsit is törődik az

ilyesmivel, akkor a konzervatórium igazgatója néhány nap múlva meglátogatja őket otthon. Ebben egészen biztos vagyok. De hát őt nem érdekelte a konzervatórium igazgatója, és mindössze egyszer aratott igazán nagy sikert. Nem sokkal a halála előtt, bár tulajdonképpen ez sem volt teljesen sima ügy. A tízórás szünetben kezdődött az egész. A Pós Pista békésen pattogtatta a bőrlasztiját, a tornatanár meg éppen arra járt. És mert

vetélkedő nélkül nincsen jó tanévzáró ünnepély, rendeztek egy kosárlabdameccset a szónoklatok után. Elég röhejes, de a testnevelés szakos iskola csapatát hívták meg ellenfélnek. Csupa nyolcadikos langalétát, a leendő profikat, és már első pillantásra látszott, hogy másnak itt nem terem babér. Be is jött a papírforma, a profik győztek, az amatőrök meg veszítettek. Csakhogy a Pós Pista nem volt amatőr. Igaz, az első öt percen nem történt semmi különös. Az ellenfél sorban szerezte a pontokat, ő meg csak lézengett a pályán, nem kiabált, mint a többiek, nem futott fel a támadásokkal, vagy éppen nem ért vissza időben, és ha az ötödik perc vége felé véletlenül nem kapja meg a labdát, hamarosan le is cserélik. De megkapta. A profik persze visszarohtak védekezni, közben megindult a támadás, illetve megindult volna, ha a Pós Pista nem áll meg a saját palánkja alatt. De ő megállt. Bal kézzel előbb hatszor, majd valamivel gyorsabban még kétszer megpattogtatta a betonon a labdát, ami egy tizenhatodnyi szünet erejéig utána a jobb kezéhez tapadt, és akkor ismét hat nyolcad meg két tizenhatod következett. A Wohlttemperiertes c-moll fugájának első két üteme. Aztán a labda hatalmas ívben átrepült a pálya

fölött, és mindenki legnagyobb megrökönyödésére csont nél-

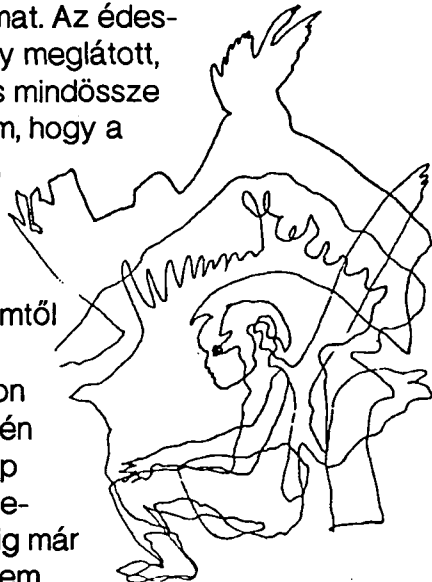

kül két pontot hozott. Gyönyörű volt. Ő meg egy darabig ismét csak lézengett a pályán, nem kiabált, mint a többiek, nem futott fel a támadásokkal, vagy éppen nem ért vissza időben, de

pár perc múlva azért mégis lepattogtatta a D-dúr fuga első három ütemét.

És a labda hatalmas ívben újra átrepült a pálya fölött. Ettől kezdve egyre többet passzoltak neki, a profik meg elkezdtek nagyon vigyázni rá, csakhogy már nem lehetett megállítani. Mert az a nap a diadal napja volt. Hazafelé azt mondta, hogy „a muzsika tökéletes szerszám. Mint a madaraknak a szárny”. És ő nagyon tudott repülni.

Július közepén két hétre elutaztam. Prágába, valami zenei tábor miatt, s mivel csak késő éjszaka értem haza, a nagymama-féle sültcsirkét is meghagytam reggelire. Másnap nem találtam otthon a barátomat. Az édesanyja nyitott ajtót – ahogy meglátott, rögtön sírva is fakadt –, s mindössze annyit sikerült megtudnom, hogy a Pós Pistának fáj a tüdeje, meg hogy nagyon rosszul érzi magát. Kórházba kellett szállítani. A halált akkor láttam szemtől szembe először. Amikor beszöktem hozzá. Nagyon félelmetes volt. De azért én meglátogattam őt másnap meg harmadnap is, sőt, bevittem a bőrlasztiját, pedig már nem tudott vele semmit sem

kezdeni. Olyan volt, mint amilyenek általában a haldokló gyerekek. És a kórház is olyan volt, mint amilyenek általában a kórházak, ahol meghalnak az emberek. Amikor utoljára láttam, énekelt. Láztól érdes hangon és alig hallhatóan, de az arca közben ragyogott az örömtől.

A Póspista halálával számomra ismét elkezdődött valami új. Nem akarom én ezt rákenni, merthogy ehhez neki nincsen sok köze, bár még évekkél később is átvillant olykor az agyamon, hogy el kéne menni hozzá. Pedig én tudtam, hogy ő halott, de a testem egy pillanatra erről megfeledkezett. Néha kis híján elindult. Ráadásul újra egyedül maradtam. És ha így egyedül mentem le a grundra focizni, akkor egyáltalán nem ontottam már a gólokat, a többiek meg összeszidtak, amiért nem passzolok; és őszintén szólva egyszer-kétszer le is cseréltek. Erre megsértődtem, és többet nem mentem le a grundra. De mindez nem fontos igazán: Abban viszont biztos vagyok, hogy a Póspista nem tehet semmiről, noha pontos magyarázattal nem szolgálhatok. Az mindenestre tény, hogy szeptembertől már nem ment olyan jól a zongorázás, és tulajdonképpen lehetett sejteni, hogy a csodagyerekségnek előbb-utóbb vége lesz. Ahogy vége is lett. Persze nem egyik pillanatról a másikra – a természet ennél sokkal tapintatosabban bánt velem –, hanem szép lassan, fokozatosan, és nekem maradt időm, hogy mindent elrendezzek gondosan. Nem hamarkodtam el semmit. Anyámékkal például elhittem, hogy merő passzióból akarok igazi gimnáziumba járni – körülbelül úgy, mint korábban az általános iskolába –, „mert jó, ha az embernek van egy gimnáziumi érettségije”. Aztán a gimnáziumra való felkészülés ürügyén kezdtem hanyagolni a délelőtti óráimat. A tanárim ugyan morgolódtak a konziban, de velük sohasem törődtem. Miért törődtem volna pont most? És olyan ártatlan képpel, amúgy melleleg csináltam ezt az egészet, hogy anyámék még mindig nem gyanakodtak. Pedig otthon is egyre kevesebbet gyakoroltam, és egyre többet jártam be az általános iskolába, hovatovább már rendszeresen, és szeptemberben anyáméknak kész tényekkel kellett szembénézniük. Nem ment könnyen nekik – különösen nagymamának –, pedig még

csak nem is sejtették, hogy egy teljes évig dolgoztam ezen a hazugságomon. De hát ezért voltam profi hazudós.

Egyébként nem lett könnyebb az életem. Mert hivatásos csodagyereknek lenni nagyon jó foglalkozás, ezzel szemben bukott csodagyereknek lenni cseppet sem kellemes. Korábban nem voltak irigyeim, és többnyire sokra becsültek, akkoriban viszont megbüntettek mindenért. És nem csak engem, anyámékat is. Még a konziba se jártam be szívesen, éreztem, hogy megfagy körülöttem a levegő. Pedig a csodagyerekben nem az a csodálatos, hogy mondjuk csodálatosan zongoráznak, hanem hogy azért zongoráznak csodálatosan, mert csodagyerek. Különben valóban nem tudtam a matematikát, sem a történelemet, a földrajzot, vagy a biológiát, és a tanárim meg az osztálytársaim már néhány hét után teljesen hülyének néztek. Holott jóval okosabb voltam akkor, mint két évvel korábban, és ha két évvel korábban különb voltam, mint a többiek, akkor most jóval különb voltam mindenkinél. De ők nem tudták ezt. Mindenesetre az első év végén még kis híján megbuktam, úgyhogy anyámék nyáron fogadtak mellém korrepetítorokat, aztán másodikban már a közepes tanulók közé számítottam, harmadikban kifejezetten a jobbak közé, végül pedig osztályelső lett belőlem. És megjegyeztem mindent. Ahogy a matematikatanárom kiosztja a dolgozataimat. „Igen, ez egy elégtelen”, és közben rám se nézett. Később konstátálnia kellett, hogy a dolgozatom egy pont híján jó. Emlékszem, akkor azt mondta, hogy „ez a Latzkovits mégsem akárki”, és elnevette magát, a többiek meg mindannyian vele nevettek, hisz addigra már megbocsájtottak nekem. Megszerettek, és persze én is megszerettem őket. Nem bántam meg semmit. Az első gimnáziumi év után még talán visszacsinálhattam volna mindent, és lehettem volna egy közepes zongoratanár. Másodikban viszont már nagyon örültem, amiért nem adtam fel. Új életet kezdtem, és minden okom megvolt azt hinni, hogy a régi véget ért. Pedig szerettem azt a régit is, és nem annak örültem, hogy véget ért. Hanem, hogy egy új kezdődik el.

Csakhogy tévedtem, bár ez nem derült ki közel húsz éven át. Még akkor sem sejtettem semmit, amikor április vége felé legelőször mentem be a kórházba. Az orvosok ugyan azt

mondták, hogy most kivételesen nagy a baj, ám nagymamán nem látszott semmi különös. Körülbelül félórát maradtam nála, ő természetesen végig panaszkodott, kijelentette, hogy „egészen biztosan” meg fog halni, és ehhez felöltötte a leggyászosabb arckifejezést, amit egyáltalán fel lehet öltetni. Én meg nem vettem komolyan. Nagymama ugyanis telente minimum két halálos betegségen esett át – többnyire valamilyen rákja volt –, bár nyáron általában beérte eggyel is. Sőt, ha az idő engedte, és kiülhetett az udvari padra a barátnőjéhez, akkor kizárólag az estékre korlátozta a betegségeit. Hazafelé busszal utaztam. Egy fiatal lány felszállt az első ajtónál, még mellém is ült, s noha áttetsző gézszoknyát viselt, nemigen törődtem vele.

Mentünk egy megálló – én közben az utcákat figyeltem –, aztán a második

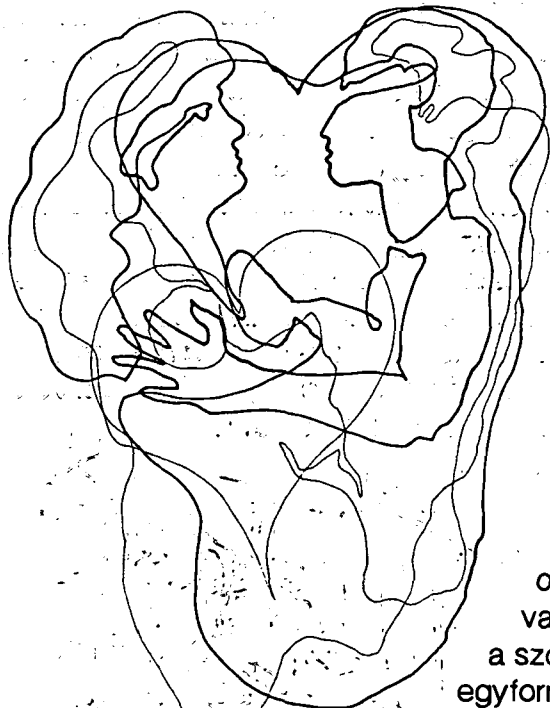
megálló után egy pillanatra a combomhoz szorította a combját, majd újabb megálló következett, de akkor már nemcsak egy pillanatra ért össze a combunk, és aztán hirtelen belémhasított a rémület. Mert mindenki ismer olyan

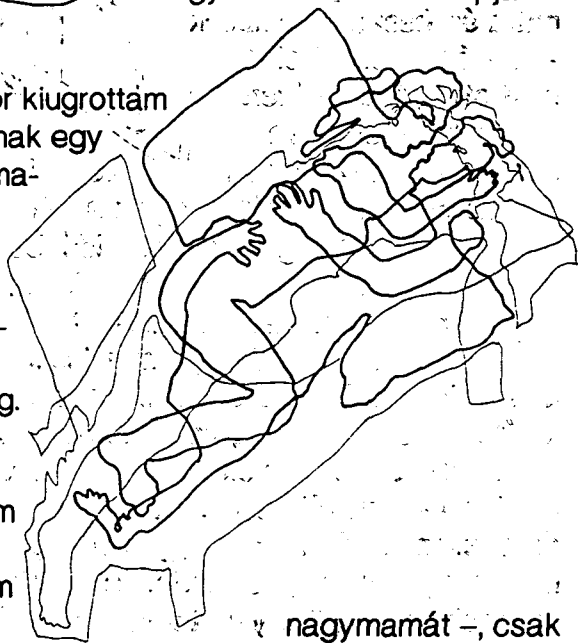
nőket, akiken szinte nem fognak az évek, igen, úgy tűnik, mintha nem fognának rajtuk az évek, de Judit nem ilyen volt. Fölötte tényleg nem telt az idő. Ugyanaz a huszonéves lány ült mellettem most is, aki annak idején a zongora előtt ült velem együtt, semmit sem változott.

És ettől kezdve, valahogy más logika szerint történtek velem a dolgok. Például egyik pillanatról a másikra hatalmába kerített a bizonyosság, hogy nekem mindent lehet, és hogy mindenre képes vagyok, még a legnagyobb dolgokra is. Leszálltunk a buszról, és megittunk egy feketét. Könnyed voltam és szellemes, éreztem, hogy valósággal sűtnek a szavaim, meg hogy mindent, de mindent el tudok mondani. Nem kellett udvarolnom. Judit olyan természetességgel kínálta magát, mintha kizárólag miattam ült volna fel arra a buszra, és nem

kellett még azt sem megbeszelnünk, hogy együtt töltjük az éjszakát. Közel két hónapig maradt velem. Gyakorlatilag nálam is lakott, és nekem állandóan az volt az érzésem, hogy a lakásom teljesen megváltozott. Hogy még a bútoraim sincsenek a helyükön, vagy épp ellenkezőleg, hogy most kerültek csak igazán oda, mintha legalábbis valaki átrendezte volna a szobát. Tulajdonképpen egyformán teltek a napjaink.

Körülbelül öt órányi alvás után reggel fél hétkor kiugrottam az ágyból – fáradtanak egy kicsit sem éreztem magam soha –, összecsaptam valami reggelit, és bebuszoztam a munkahelyemre. Judit meg aludt délután háromig. Úgy négy körül találkoztunk a városban, vagy néha otthon, ám ha anyámnak dolga volt – ilyenkor nekem kellett meglátogatni estefelé értem haza. Aztán meg végigszeretkezünk az egész

nagymamát –, csak

éjszakát. Rengeteget tanultam tőle, többet, mint addigi összes szeretőmtől. Pedig bőven voltak szeretőim, olykor egyszerre több is, úgyhogy minden nagyképűség nélkül valóban tapasztaltnak mondhattam magam, és tény, hogy praktikus értelemben túl sok újat ő sem tanított nekem. Vele ez is más-képp alakult. Már azon a bizonyos legelső napon részletesen elmagyarázta, sőt, illusztrálta, hogyan kell őt simogatni. Elsősorban az ölére koncentrált. Azt mondta, „figyeljem meg, milyen ritmusban csinálja”, meg hogy „azért mégiscsak a gyakorlat teszi a mestert”, és közben komoly maradt, hisz nagy titkot osztott meg velem. Én meg teljesen elképedtem. A nők ugyanis egyáltalán nem így szokták kezdeni az első szeretkezést, és később is csak a legritkább esetben jutnak el az intimitásnak arra a fokára, ahonnan ő már az első éjjel indított. Mert számára a szeretkezés eszköz volt csupán, mint a madaraknak a szárny. És ő nagyon tudott repülni.

Talán mert mindig és mindenben az ösztöneire hallgatott. Sosem fogom elfelejteni, amikor egyszer hétvégén csirkehúst sütött. Előbb besózott néhány combot – úgy számoltuk, hogy négy darab kettőnknek elég lesz –, aztán segített krumplit pucolni. És krumplipucolás közben megéhezett, beleharapott az egyik húsdarabba, utána bocsánatkérőleg ingatta egy kicsit a fejét, majd beleharapott még egyszer, és végül nyersen megette az egészet. Ha nem látom a saját szememmel, nem hiszem el. Igen, akkor meghatódtam. És mert meghatódtam, megkoronáztuk még az ebédet négy üveg sörrel meg egy hatalmas tál földieperrel is. Abban az időben a fél fizetésemet eperre és sörre költöttem el – Judit mindkettőt imádta –, a másik feléből meg egyéb különleges finomságokat vettem, amikre őszintén szólva korábban sajnáltam a pénzt. És persze gyakran vacsoráztunk a kínaiban. Be kell vallanom, nem mindig viselkedtünk igazán szolidan. Judit egyszer kipróbálta a pálcikákat. Egy nappal történt nagymama halála után. Rizspálinkával kezdtük – kicsit be is csíptünk –, aztán kihozták a menüt, ő meg a lehető legtermészetesebb mozdulatokkal nekilátott az evésnek, amivel nagyon meglepett. A pálcikákat ugyanis akkor próbálta ki életében először, tudniillik villapárti volt – szemben velem –, ám ennek ellenére tökéletesen hasz-

nálta őket. Erre én kijelentettem, hogy ő „fantasztikus”, meg hogy „született kínai”, de Judit nem vett engem komolyan. Belekortyolt a pálinkájába, majd egy kis hatásszünet után tudtomra adta, hogy ő „pont olyan, mint amilyen lenni szeretne”, és megkóstolta a salátát. Vacsora után egyre többet ittunk. Judit meg mindenáron csókolózni akart, sőt, megpróbálta a kezemet a szoknyája alá gyömöszölni, pedig én nem szeretem az ilyesmit. Kompromisszumos megoldással kísérleteztem. Csakhogy a kompromisszumokat mindig nekem kellett meghozni, méghozzá egyre komolyabb engedményekkel, és végül úgy viselkedtem, ahogy sosem viselkedtem volna magamtól. Persze nem botránnyosan. Azt túlzás lenne állítani. Csókolóztam egy lánnyal a kínaiában, néha benyúltam a szoknyája alá, a kezemmel végigsimítottam a combján, de ennél természetesen nem történt semmivel se több. Ráadásul egy sarokban álló asztal belső oldalán ültünk, az asztalt meg csaknem földig érő, hosszú abrosz borította. De azért nehezen álltam rá a dologra. Szinte láttam magunkat kívülről, a többiek szemével, és ízléstelennek találtam, amit csinálunk. Judit viszont erőszakos volt, és persze gyönyörű. Már egyre kevésbé tudtam mások szemével nézni magunkat, lassan értelmetlennek tűnt minden ellenállás, és én beadtam a derekamat teljesen. Igen, csókolóztam egy lánnyal a kínaiában, néha benyúltam a szoknyája alá, végigsimítottam a combján, s közben egyáltalán nem zavart, hogy mindezt látják mások is. És ez jó volt.

Akkoriban megtettem sok olyasmit, amit korábban szeméremből, vagy tapintatból nem tettem volna meg semmiképp. Igaz, egyet s mást meg is bántam utólag. Június elején például segítettem anyámnak szortírozni nagymama holmiját. Külön kosárba azokat a ruhákat, amiket anyám esetleg még használni tud, egy másikba azokat, amiket a rokonoknak meg az ismerősöknek fogunk szétosztani, és egy hatalmas nejlonzsákba mindazt, amit kidobásra szántunk. Aztán a zsákot – egyébként Judit tanácsára – egyszerűen nekitámasztottam az udvari konténer oldalának, s noha másnapra már nyoma veszett, ezt sosem fogom magamnak megbocsátani. Mert nagymama legjobbik barátnéja, egy töpörödött és beteg

öregasszony, szóval, Kató néni még látta a ruhákat. Ezt anyámtól tudom. És nem értem, hogy voltam képes nem gondolni erre, hisz abban az időben határozottan jobbnak éreztem magam. A munkahelyemen gyakorlatilag nem csináltam semmit, de a főnököm, aki általában nem tűri az ilyesmit, egyszer sem vett elő a mulasztásaim miatt, noha többször előfordult, hogy a határidő már régen lejárt, és én még mindig nem végeztem el a rám kiosztott feladatot. Olyan ártatlan, olyan jószágos volt a tekintetem, hogy egyszerűen nem tudott velem mit kezdeni. Nem is szólva a munkatársaimról, akik csaknem meghatódtak az őszinteségem miatt, tudniillik mindenkinek permanensen az intimitásaimról szónokoltam, holott korábban többnyire elutasító voltam és rideg.

Judittal való találkozásom után egy héttel újra bementem meglátogatni nagymamát. Akkor már látszott rajta, hogy hamarosan meg fog halni. Lázás volt, a szeme erősen váladékozott, és egyfolytában félrebeszél. De én nem mentem be hozzá másnap, nem mentem be harmadnap se, nem mentem be egy teljes héten át. Judittal töltöttem minden időmet. Judit pedig drága krémeket vetetett velem, néha egy egész flakont elhasználtunk egyetlen éjszaka, máskor meg sört ittunk a fürdőkádban, és tömtük magunkba az epret. Egyszer még zongorázott is nekem. Eta néni zongoráján, amit csak kegyeletből nem adtam el soha. Aztán pár napra rá visszautazott a fővárosba. A méterárúzlet miatt. Nagymama meg elsírta magát, amikor meglátott. A karja tele volt kék foltokkal – akkor is épp infúziót kapott –, a háta meg ijesztően mély, nedvedző sebekkel, mivel akkor már nem tudott felülni az ágyon. Arra kért, masszírozzam meg egy kicsit, de az iszonyattól képtelen voltam erre. Annyira megmaradt bennem ez a kép, hogy még szeretkezés közben is eszembe jutott. Az ágyon térdeltem, Judit valami krémmel végigkente a hátamat meg a mellemet, majd befejezésképpen bal kézzel még egyszer végigsimított a gerincemen – fölülről lefelé –, jobb kézzel meg a mellemen – fölülről lefelé –, és akkor egy kicsit már az én karomon is ott voltak azok a foltok, a hátamon a sebek, de ez cseppet sem fájt, hanem inkább jó volt, nagyon jó, ahogy jó volt vele mindig a szeretkezés.

Nagymama május közepén halt meg. Amikor utoljára láttam, énekelt. Láztól érdes hangon és alig hallhatóan, de az arca közben ragyogott az örömtől. Akkor sírtam. Pedig én nem szoktam sírni egyáltalán. És aznap este Juditra sem tudtam figyelni annyira, ő meg nem örült annak a kis csokornak, amit hazafelé vettem neki. Kijelentette, hogy „az ajándékozásban egyáltalán nem az ajándékozás a fontos, hanem maga az ajándék”, és még meg is sértődött egy kicsit. Erre másnap kivettem a „titkos dobozból” az összes pénzt, amit egy hónappal korábban bízott

rám nagymama, és drága ékszerekre költöttem az egészet. És Judit örült az ékszereknek. Nekem meg már amúgysem kellett elszámolnom a pénzzel. Nagymama többet nem kérte vissza tőlem. A nővér szerint csöndesen elaludt. Igen, így lehetett.

És aztán meghallotta a hangokat. A tárgyak és a növények hangjait, az emberek hangját és a városét, meghallotta a házakat, a kirakatokat meg a sétálóutca padjait, és végül felfedezte a testét, az ő mégis szépséges asszonytestét, amely immár ugyanúgy muzsika volt, mint bármi más.

elgyötört és

Írta:
Rajzolta:

Latzkovits Miklós
Erdély Dániel